

SZÉPIRODALMI

FIGYELO.

Második félév, 10-ik szám.

Szerkesztői szállás,

hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók: Üllői-ut és 3 pipa-utca sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap csütörtökön.

Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, *félévre 5 ft. egész évre 10 ft.*

Kiadó hivatal,

hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók Egyetem-utca 4-ik szám.

NYELV ÉS NYELVÉSZET.

(V é g e.)

De legyen ilyen vagy olyan, (t. i. a nyelvérzék,) létezése és működése kétségtelen; és a tudós *első kötelessége*: elébb jól megismerkedni ayval az eszmével, a melyre okoskodásának bármí részit alapítja.

Második kötelessége az, hogy, ha a kérdés megállítása, a tényállás világosabb ki-tüntetése végett történelmi áttekintést vél előre bocsátandónak, adatai a lehető legteljesebbek legyenek. Ha vagy egy és néáltalán a többitől voltaképen különböző értelmű hiányzik közülök; háromféle gyanut kelt-het: a kicsinylés, a nemtudás, vagy szánt-szándékos elpalástolás gyanuját. Az első a társaság tagjának válnék szégyenére, a második a tudósnak, a harmadik az embernek.

Biz' én restellem, hogy evvel az alkalommal épen pro domo mea kell beszélnem. De hiszen, ki tudna az én ügyemben, nem mondom: ügyesebben, hanem több belátással pörölni, mint én magam? Aztán remény-lem: kimutatom, hogy nem csak subjective, hanem objective is zokon vehettem a mellőzést. Továbbá, szerencsémre, van még két társam, a ki egy hajóban evez velem. Egyik e lapok szerkesztője, ki már figyelgette szerényen, hogy ujdondászát — magam is azt mondom — méltánytalanul róttta meg; nem vette ellenben tekintetbe az ő maga megjegyzéseit, a melyekkel „Visszatekintések“ című cikkében a szóban forgó tárgyat érinté *). Második, Finály, a ki akadémiai

értekezésiben megint más véleményt mondott, a melyet elhallgatni nem volt illó. Már most én kérдем: vajon tüzetes, bátor rövid tárgyalásom, a melylyel a „Magyar mondat“ című értekezésemben az igeidők, s vonatkozólag a magyarige idejei kérdését is világosítani törekedtem, nem tartozik-e a Hunfalvy értekezésibe bevezető történelmi adatok sorába? Vagy csak ő nem tartja odavalónak? És miért? Azért, hogy én nem vagyok nagy hírű, tekintetű, vagy épen czéhbéli nyelvész? Vagy hogy csak azt tartja a kérdéses tant elémozditó mozzanatnak, a mi az ő véleményit támogatja, vagy ha ellene szól, alkalmat ad neki újabb diadalmas czáfolatra? Ha így, kevés oka van kérkedni objectivitásával a „subjectivus“ Fogarasi ellenében! Az agyon hallgatás, uram, párt emberének igen hatás fegyver, de bizonyára „objectivus“ tudós kezébe nem való. Nem ismétlem e helyt imént említett értekezésem ide vonatkozó pontjait. Feladatom nem a tárgynak, hanem a nyelvész és nyelv közti viszonynak a vizsgálása, és saját tüzhelyünk mellől vett példákkal való világosítása. Hanem egy fővonását mégis meg kell emlitenem, hogy feljebbi ígéretemnek, mellőzésem méltatlansága világos kimutatásának megfelelhessek. Azt hozám fel t. i. idézett cikkemben, hogy az igeidők kérdésinek csak egyik eleme az *idő*, még pedig oly eleme, a mely, mihelyt megkülönböztettük a *multat*, *jelent* és *jövendőt* legott bevégezte minden működésit. Ha hát különböző nyelvekben többféle mult, többféle jelen (mert ez is van ám), és többféle

*) Mi ezért nem ingeráljuk magunkat a pörbe, és semmi sem fájna inkább, mint ha e cikk közlése csak legkisebbé is repressaliák színében tűnnék föl az illetőnek.
Szerk.

jövendő, mint igeidők — helyesben igeidő alakok — fordulnak elé, magánál az időnél fogva egyiket sem lehet megkülönböztetni, hanem itt aztán az igében kifejezett cselekvény (vagy állapot) minősége lép előtérbe, és ezek adják a további felosztási elveket. Ezeket a minőségeket én az idézett helyen, a mennyire tudtam, kimerítve elésoroltam, részleteztem, s az igealakoknak különböző nyelvekben, s vonatkozva a magyarban is, tőlök való függésit kimutattam. Mind ezeket pedig a Hunfalvy történelmi áttekintésiben nevezett írók közül egyik sem tette, s így én a tárgynak — legalább nálunk — új oldalát mutatván be, mellőzésemet, épen nagy tudós részéről, méltán zokon vettem. E mellett aztán, hogy arra sem vetett ügyet Hunfalvy, a mit e tárgyban az 1861-beli Sz. Figyelő 498—499 lapjain mondtam, s a mi az elébb érintett vizsgálataimnak csak egy pontjával érintkezik, alig is restellem, annál kevésbé, mivel, a mint feljebb kezdém, e tekintetben másokkal egy sorsban osztozom. Hanem, ha a balfogást elkövetett tudós helyében lennék, biz' én restelleném.

Vajha csak ennyi oka volna a restelésre! Ez egyébiránt annyi, mintha azt óhajtanám, bár a rossz ne volna olyan termékeny, tán még termékenyebb, mint a jó. Rossz gyümölcsben termékenyebb fa pedig, kivált a tudomány terén, alig van mint az elfogultság. Ez okból a tudós harmadik kötelességének tartom, hogy oly távol tartsa magát tőle, a mint csak lehet, — és nemcsak tárgy, hanem, a mire most szoritkozni akarok, módszer tekintetében is. Minden módszer jó, de csak a maga helyén és illő ovatossággal használva jó, mely utóbbi feltétel oly lényeges, hogy számba nem vétele még a maga helyén jót is rosszszá és kártékonyná teheti. Avval azonban, hogy minden módszer jó, nem akarom azt érteni, hogy még a maga helyén és kellő ovatossággal is egyike jobb, biztosabb, eredményekben gazdagabb ne lehetne, sőt ne volna, mint a másik. *Geofroy St. Hilaire* és *Cuvier* két ellenkező módszer képviselői valának a természetrajzban; amaz a hasonlóságra, ez a különbözősre épített. Mind a kettőnek igen sokat köszönhet a tudomány; de mennyivel számosabbak, szembeötlőbbek, fényesebbek és még gyakorlatiabbak is voltak

az utóbbi részéről nyert eredmények! Hunfalvy St. Hilaire-nek tapsol, és a „rokonság“ eszméje oly csábító hatalommal uralkodik rajta, hogy a kellő ovatosságot és ennek kezelő szerszámát: a kritikát, igen is gyakran elhanyagoltatja vele. Annnyira el, a mennyi bőven elég actát szolgáltat, őt olykor az elfogultság vádja alá vethetni. Legújabb és majdnem legerősebb oklevél az a törekvése, a melylyel a *lát vala* formát a latin imperfectummal azonosítani akarja. Ne mondja, hogy én talán az ellenkező elfogultságban sinlek. Nem biz' én. Hunfalvy okoskodásai oly speciosusok voltak, hogy engem is megtévesztettek eleinte. De próbáltam gyakorlatilag, vizsgálatra fogtam elméletileg, és — bizony, sehogy sem megy! Nem ám, ha mindjárt finn, lapp, török, tatár s valamennyi latinus régi magyar fordítóink bámulatos egyezéssel mind összeesküdének is mellette. Átalában a fordítások sem egyik, sem másik, sem harmadik fél mellett vagy ellen, épen semmit sem bizonyítanak, és az ige idők kérdésiben merőben haszonvehetetlenek. Egyszerű oka az, hogy a három főosztályon (mult, jelen, jövőn) túl minden megfeleléség (egyenlőhatóság, helyettesíthetőség) a különböző nyelvek igeidőalakjai közt megszűnik, és legfeljebb történetes összetalálkozásokat lehetni; a melyekből azonban szabályozó következtetéseket huznunk nem lehet, nem is szabad. Idegen nyelvekre oktató grammatikákban a lexicon módjára összeállított paradigmák csak arra szolgálnak, hogy az illető nyelv szellemébe ható értelemnek — a mely huzamos gyakorlás által még érzék felé is képes közeledni — fejlődésit csökkentsék, sőt végtelenen tönkre is tegyék.

Midőn hát Hunfalvy a „látok valát“ a „videbam“ megfelelőjivé akarja, jobb ügyre érdemes kitartással, tenni, vét egyszer objective az igazság ellen, mert a két formateljességgel nem megfelelő; de vét másodsor az épen most tárgyalám (3-ik) kötelesség és még egy 4-ik ellen, a melynek két oldala van. Egyik az, hogy a nyelvész az elegendő, azaz a nyelvben gyökerező ok nélkül felkapó divatnak tehetsége szerint ellene küzdjön; másik, hogy ő maga hasonló divatot ne kezdjen. Sietek megmondani, hogy jelen esetben, nem az első, hanem a második §

megsértésivel vádoló. Nem könnyíti egy cseppet is a vétek súlyát az a mentség, hogy hiszen nem valami újat akar behozni a nyelvész, hanem csak egy méltatlanul elhanyagolt és annálfogva elavult formát kíván életbe léptetni. Nem, még abban az esetben sem, ha igaz volna, hogy a „látok vala“ egészben a „videbam“ képviselője, és hogy az az irodalom, a melyben az igének ez az idoma divatozott, épen ebben a tekintetben hü tükre volna az akkori élő nyelvnek. Hadd magyarázzam ki bővebben; mert ha valami, ez csak ugyan feladatomba vágó tárgy.

Valamennyi jeles irodalomban stylus dolgában két főkülönbséget, mondhatni: osztályozást tapasztalunk. Eredeti író szántszándéktalanul reá nyomja styljára egyénisége bélyegét. Ezt, úgy vélem, Szemere M. sem fogja tagadni. De ha igen is, mind egy; mert oly közönségesen elismert és bevallott tény az, hogy kardoskodni mellette nem szükség. Különbö is nem magáért emlitettem, hanem, hogy kimutassam: *mi nem* az, a mit a következőben érteni kívánok. E pedig az írótól független oly jelleme a stílnak, a melynél fogva reá ismerünk, hogy tárgy, társadalom vagy kor melyik osztályának szolgál kifejező eszközéül. Nemcsak azt értem, hogy eposznak, drámának, lyrának, historiának, a szónoklat különböző nemeknek, philosophiának stb.-nek megvan saját félreismerhetlen nyelve, a mely egy pár sornyi töredékben is fogantyut nyújt szemes és kritikus vizsgálónak az osztályozásra. Hanem — hadd kössem példákhoz eszméimet — azt is, miszerint az ó indiai drámákban a magasabb miveltségű személyek szanszkrtot, a többiek (a nők, ritka kivétellel, általában) prakrtot beszélnek. Hogy a görögöknél az eposznak, drámának, lyrának nemcsak más nyelvezete, hanem *) más

dialectusa is van. Hogy a németnél a curialis stilust egy tekintettel kiismerhetni — olykor még parlamenti szónokaikban is, a mit nem dicséretökre jegyzék meg. Hogy a francziánál más a grisette nyelve, más a saloni hölgyé, és a Lafontaine stílja nem egyedül magáé Lafontaine-é. Hogy nyelvezetben nemcsak Burns és Byron különböznek, hanem Burns a skót paraszt és Byron az angol nagyságos ur is; valamint Caird és Robertson egyfelől, D'Israeli és Palmerston másfelől, szónoklataikban nemcsak különböző egyéniségek és talentumok, hanem különböző nemek, és ezekhez tartozó szinezések és nyelvezetek képét is viselik. Tán eléggé megmondtam, a mit akartam.

No már nálunk ez a helyszerü szinezet és a benne álló különbség — a mennyire t. i. a nyelvnek magának van része benne — majdnem egészen el van enyészve. Nálunk a gavallér a salonban a csikós kifejezéseivel beszél, és Tiborcza a Petur-bán nyelvén adja elé osztálya sérelmeit. Egy politikai vezércikk a Pesti Naplóban, s egy Dzierdzon méhészeti módszere mellett buzgólkodó tirada a Falusi Gazdában azon egy nyelven irvák. A szerelmes a legszabatosabb jegyzőkönyvi stílusban „tattatik“ — ozza el gyötrelmeit kedvese lábainál, Theokritus vagy Gessner pásztorai a legujabban gyártott kedélyes szavakban zengik érzelmeiket, s a Székely kürt „ismerv“ — eket s ki tudja még miket hangoztat. Tudom, vannak eléggé nem magasztalható ritka kivételek, — annál nagyobb az érdemök, mivel kivételek — chorusban könnyü énekelni, — de én korrajzot akarok adni; egyéni koszorukat osztogatni nem feladatom, s a kiket legőszintébben tisztetek, azoknak bókokat mondani, itt legkevésbbé lenne helye. Elég az, hogy a mindent összeolvasztó egyhanguság

szabály adásba: t. i. mikor kelljen *de*-vel, s mikor *hanem*-mel élni, soha sem elegyedtem, különösen azt, hogy *nemcsak* után mindig *hanem*-et kelljen használni, nem mondtam s maig sem mondom. Ennél fogva az ön szerkesztette szabály ellen vétettem, de a magamé ellen, a mely attól különböző, nem vétettem; tehát a „turpe est doctori“ stb. semmikép sem illik reám. 3) Lehet, némely vidéken nem is ismerik a *hanem*-et, és oly írónak, a ki ott szopta és tanulta a nyelvét, nincs szabály, a mely meg bírja tanítani a vele való helyes élést; mert szabály nem képes teremteni *nyelvérvéket*. Igaz másfelől, hogy a *nyelvérvék* is, a mely gyakorlatilag mindig esalhatatlan, sokszor elakad, a midőn elméleti törvény szerkesztésire kell segédkezet nyújtania.

*) Engedjen nekem egy kérdést a tisztelt Szerk. ur. Hogy van az, hogy önnek akárhány írója akárhányszor ír *de*-t a *hanem* helyett, és ön soha sem igazítja ki; csupán én részesültem e szerencsében egynehányszor? Hanem mielőtt felelni tetzenék, sziveskedjék megfontolni a következő pár pontot: 1) Én se nem vétségéből, se nem következetlenségéből, hanem jól meggondolva és szántszándékkal irtam azokat a *de*-ket, a melyek helyett ön *hanem*-eket kívánt. 2) Allításom csak arra a tényre szorított, hogy az irodalmi nyelvben majd mindig *de*-t látunk a *hanem* helyett (véleményem szerint hibáson), és hogy a *hanem* majd egészen kiküszöböltnek látszik az írói nyelvből. De

sátrat ütött irodalmunkban, s majdnem egészen elborította vendégszerető árnyékával. Igaz, lehetnek a minden áron haladás tisztulatlan eszméjében elfogultak közül, a kiknek ez a monotonia inkább nyereség, mint baj; a kiknek a berlini Frigyes-utca — a hol a husz éves lakó is csak a számjáról ismer házára — inkább tetszik, mint a szabálytalanul kanyaruló és százféle épülettel tarkázott Jägerzeile Bécsben; a kik megvallják ugyan, hogy a kaputrokos egyenruhás mai London vagy Páris kevesebbé festői, mint akkor lehetett, a mikor urra, polgárra, parasztra, s a foglalkozások minden árnyalataira reá lehetett a köntösükről ismerni, de a kárt böven pótolva látják a nivelláló miveltéssel együtt járó adományok által. Ezekkel, meg átaljában azokkal — a kik a „panem és circenses“-t egyfelől, s az aesthetikát másfelől összeférhetlen, ellenséges fogalmaknak tartják — nem vitatkozom, se nem aggódom ellenvetéseiken. Csak azokra építek, a kik a legjelesebb irodalmak feljebb vázolt vonásait előnyöknek ismerik, és sajnálják, hogy a miénk meg van fosztva tőlök. Hanem ezek meg azt kérdezhetnék: mi köze a „látok valá“-nak a hibáztatott egyszínűséggel? Tüstént szolgálok a felelettel. Az osztályokat jellemző stilbeli különbség egyik eleme — a többit is könnyű fellelni és keresni — az archaismus, vagy is az ódon és elavult formák használása. Ezeket hát a mai irodalmi söt tán élő nyelvbe is behozni akarni, elsőbben is haszontalan törekvés. Épen úgy nincs jelentésök reánk nézve, mint a legujabban gyártott szónak; sőt még kevesebb, mert az új szót valamely korszerű eszme kifejezésire szokták koholni, s legalább abban, a ki ismeri a megfelelő idegen szót, közbenjárólag képet vagy érzelmet bír ébreszteni; az archaismus így sem. A „verborum vetus interit actas“ épen oly mértékben

igaz ma is, mint Horatius idejében; s a műmiák életre való galvanizálását még az organicus állományok gyártója Berthelot sem találta fel. Aligha Hunfalvy is szerencsésebb lesz vele, mint Sallustius. Értem mindig azt a törekvést, a mely az ódon alakot az újabb nyelv köznyereményivé akarja tenni; mert osztályt jellemző vonássá igen is lehet, és e tekintetben már nemcsak haszontalan, hanem káros is a szóban forgó igyekezet, mint a mely az utóbbi használatot meggátolja, és bizonyos külön stílnak — a mely ezt vagy azt az állapotot élénkebben rajzolja — színező vonásává lenni nem hagyja. Pedig szokott ám ilyenné válni az archaismus, jelesen az innepélyesség stíljává, a mire főképp az angol irodalom mutat tanulságos és követésre nem méltatlan példát. Tehát ha szinte „posito sed non concessio“ a „videbam“-ot tenné is a „látok vala,“ és ma épen nem volna használatban, föléleszteni vagy nem lehetne, vagy nem volna tanácsos. Engedje meg ezt nekem Hunfalvy; ime! én is megengedem neki, hogy a „látand“ forma, igen is, elenyészett az élő köznyelvből. Meg azt is, hogy jelentése a conjunctivi futurumával egyezett, és ez: „valahányszor ejéndetek e kenyérből“ stb. azt teszi: valahányszor néáltalán enni fogtok e kenyérből. De arra megint nem állok, hogy fel erőszakoljuk ezeket a mai köznyelvnek, hanem, ha használjuk, használjuk csak az innepélyes stíl korlátolt terén.

Sziveskedjék már Hunfalvy, és a vele tartó nyelvész urak, e néhány diót tördelni a viszontlátásig. Hanem bizonyossá tehetem, hogy nem adtam oda mindnyáját; van még egy néhány a zacskóban. Mert hej sok van abban a fitymált és becsmért élő köznyelvben, a miről nem hogy nyelvész, de még az irodalom sem álmodik.

BRASSAI.

BELIRODALOM.

HARANGVIRÁGOK. Tóth Endrétől. Pest, Emich, 1862. (Vége.)

Tóth Endre költészetének két régi hibája: a beteges túlérzékenység és a csengő de nem eléggé összeillő színek, képek, hasonlatok, jelzők használata, — ezek azok, mik kedélye friss forrását egészen tisztán csörgedezni soha sem engedték, s bár ma már gyakran egészen szabadúlva tölők zavartalanul tör útát magának, néha még közé vegyülnek s meg-megakasztják. Mennyit veszt pl. a különben igen szép, mert valódi kedélyből kelt dal, az *Üdülés* (6. lap) a miatt, mert kifejezései sok helyt erőltetettek, képei hajhászottak gyanánt tűnnek föl. Ki vehetné ugyanis őszinte és keresetlen kedélynyilatkozatoknak az ilyeseket:

Föllebben a fátyol, a gyász, kebelemlül,
S lész szálaiból színezett lobogó . . .

(a kép igen keresett);

Mert benne csodásan ígézetes észszel,
Szent hárfá gyanánt kel a honszerelem . . .

(A honszerelem, mint szent hárfá, mikép lehet csodásan ígézetes észszel, s épen észszel? képzetünk követni nem bírja.

Hasonlókat idézhetünk még:

(33. lap.)

S mig bérczczel a hang feleselve odáz,
Szivtelve vonúl meg a néma vadász;
Abajgva zudúl fel a hajhatolás,
Füstölve közelg föl a vad dobogás.
S mig vad dobog és a kebelben a sziv,
S lázunkkal a vágy s figyelem tüze viv:
Megdördül a fegyver stb.

(A festés túlságos; igen jellemző akar lenni s épen azért nem az!) (66. lap.)

Eltünt kebelemlül a hit ragyogása,
Kifosztva sohajtok, örömtelenen . . .
Mert nem szeret engemet ember a földön
S jaj tudni, hogy oh soha sem szeretett!
S mig ily szeretetlen e kinba vesződöm,
Még érzi a lélek, hogy én szeretek . . .

(102. lap.)

Emlékezem rá . . . s küzdöm (k) bős habokkal
A visszavágyás tenger partinál. (Mi az?)

(158. lap.)

Tudom, hogy a dal oly nehéz neked,
Mit fájó jajjal nyög a fülmile:
De csak addig virágzik életed,
Míg fájdalommal van a sziv tele.

(159. lap.)

A dicsőség könnyüje e patak . . .

(166. lap.)

Oh be szép, be szép az ajkad,
E mosolyból szőtt sohaj!
Melyre lelkem annyit hallgat,
S reászállva belehal . . .

(175. lap.)

Még a tündér jelen üdvessége szólit,
S mig ajkamon ajkad piros habban ég el:
Rám küldi a jövő setét pillangóit
S elborítják lelkem epesztő kétséggel.

(186. lap.)

Nem a sugár vész el
Ha a nap leszállott,
Csak mi veszítjük el
A világosságot . . .

Nap sugári új világot lelnék . . .
Isten veled, szép fiatal gyermek!

(A kép magában ez egy versszakot tekintve sem talál, annál kevésbbé quadrál a költemény megelőző képeihez. Mert azokban az volt mondva: ha a virág elhull, az ágnak fáj; ha a patak eltér, a meder lesz pusztá; ha a madár elszáll, a fészek lesz üres; s ez mind jó. Következnek már: ha a nap elmegy, a föld lesz setét; de miért itt a sugárt, keresett képben, a naptól megkülönböztetni, s a világosságot és új világot, a felfogás neheztetésére, összeállítani? Több az elégnél ép oly hiba mint a kevesebb.) (198. lap.)

Tündér tájék tárul föl előttem,
Melybe fényt az isten képe vet;
Szent homályul, arany levegőben,
Lengenek a boldog szellemek . . .

(Nincs hozzá tertium comparationis!)

Lehetne még a példákat sokasítani, — ámbár minél tovább, annál inkább mutatják azt, hogy ha tulzást még most is, de értelmetlen badarságot már teljességgel nem lehet költőjüknek szemére vetni. Ő megengedte kedélye tisztaságát rá függesztett czifraságokkal zavartatni néha, s túl ment azon határokon melyeket az egyszerűség és az érzések őszintesége nem annyira kiszabnak mint önmagokban hordoznak; de ez idegenszerű pótlékok nem (vagy csak felette ritkán) az izlés, képzet és józanész ellen elkövetett erőszakos merényletek, hanem csak mellékes — és bár gyarló, de nem merőben hamis czafrangok. Alattok, mellettök a kedély valódi, élő, friss virágai szabadon fejlődhetnek s gyönyörködthetnek. Az ön belséjébe mélyedés mégis legtúlnyomóbb alkatrésze marad Tóth Endre költészetének. Azért az ő lyrája, ha gyakor keresett képeinek ragyogó színezetét lefosztjuk róla, ha kifejezései néha fárasztó tarkasága alatt benső magvát fölkerestük s megtaláltuk, — a legvalódiabbak, legkedélyesebbek egyike marad, s épen azért nagy gazdagsággal és sok oldalúsággal nem is dicsekedhetik. Nem is akar, mert még objectív termékeiben is legtöbbször a legegyszerűbb kedélyvilág határai közé szívesen szorítja magát. Innen következnek elbeszélő és leíró költeményeinek mind fény-mind árnyoldalai. A történet nagy eseményeit ő nem

veszi lantjára, hódító egyéniségeit nem örökíti, szobrászi kidomborítással. A legnagyobb, mit a Harangvirágokban énekel, a nándorfehérvári hősléány s neki az is csak a „*Sólyom vitéz szeretője*,” (59. lap) kinek az egész sereg véres, égető sebei-nél, romlásánál jobban fáj, hogy

„Te is, édes, vérző sebbe . . .”

Történeti költeményei legszebbike, Zrinyi Péterné „*Három madara*“ (47. l.) — is egészen a kedély benső világában foly le. Sőt magát a legközelebbi múlt dicső fényét, setét árnyait is a felolvasztó kedély félhomályu világításában szemléli, mint a „*Branyiczkon*“ (71. l.). — A mi azonban van, akár történeti, akár életkép (genre) — az sokkal kisebb, szűkkörűbb, vagy egyéniebb, mint sem tulajdonképi objectiv költemény s földolgozás nevére tarthatna számot. A *Három koszoru* (25. l.), *Rákóczy né fülmiléje* (84. l.) *Fehér Anna* (89. l.) *Vándor ifju* (138. l.) *Furulyaszó* (148. l.) egészen csak egyszerű daleszmék körül fordulnak le, s bár egyenként csinosak és kedélyesek, — mint elbeszélő költemények mélyebb benyomást nem tesznek, átható erővel nem bírnak. A tréfás, s félig leiró félig elbeszélő, de humoros genre képek legkevésbé sikerültek, s pl. a *Boroszlónál* (110. l.) bár hangja igen jó, — s eladása is elég ügyes, — *Latkó vajda* (135. l.) *A csöszkunyó* (146. l.) az *Öreg révész* (97. l.) alig egyebek gyöngé adomáknál; — a „*Rongyos viskó*“ (79. l.) Vörösmarty Szegény asszony könyvére, *Rigó Pál* (125. l.) Petőfi Pató Páljára emlékeztet, a nélkül hogy akár egyik akár másik elérné példányát; s az utóbbiban, a mi Tóth Endrénél igazán ritka, e két sor

Paticskémény csikorog,
A gerenda nyikorog —

izléstelenségével bánt. Az *Ötszáz gael dalnok* (118. l.) igen igen szép s mind a mellett érezzük (sőt tudni is véljük), hogy más költőnél, tárgyilagosa kivitelben, jobban megtalálta volna kellő alakját; itt mélyen érzett elégia hangulatában áll előttünk s mint ilyen meghat és rokonérzetet költ, — de balladai felfogással, hatása erősebb, s epikai kivitelénél fogva sokkal megragadóbb lehetne.

Tóth Endre költészetét eddig nemleges uton igyekeztünk jellemezni, s bár mindent e szempontból sem hordtunk fel egyenként, mégis eleget arra, hogy csaknem azt mondhassuk: felfogásunk helyességéről meggyőződni elég, ha valaki a Harangvirágok azon darabjait olvassa, melyeket az eddigiekben még ki nem jelöltünk. Bár a szükséghez képest eddig is említettünk már egyes költeményeket, melyek Tóth Endrét épen mint a tiszta kedélyesség költőjét jellemzik (— így a füzet egyik gyöngye a *Három madár*) — mind azáltal a még eddig nem említettekben mosolyg kedélyessége legtisztábban, örvénylik csábító mélyégre legjobban. Olvassa akárki a Harangvirágokat, egyik végétől a másikig, vagy

csak itt-ott felütve, s az összes (épen száz) költeménynek több mint felében megfogja találni az igaz és tiszta kedélyt. Nem mondhatjuk, hogy annak nyilatkozata mindenütt egyenlően szerencsés, tiszta és zavartalan volna, mert e tekintetben ismét fokozatokat lehetne fölállítanunk, — de hogy a kedély meg van, hogy Tóth Endre költészetének tulnyomó elemét képezi, azt szívünk melegén érezzük, melyen olykor ellenállhatlanul megkap; és azon: hogy dalaiban a művészi kezelés olykori ellenmondásait épen csak e kedély simítja el, egyezteteti ki.

Tekintsük csak kedélyes dalai különböző csoportulatait, s azokban egyiránt fölhaláljunk ez állítás igazolását. Midőn a hazáról énekel, mi nála aránylag ritkán történik, igen természetes okból, mert egyéniségénél fogva itt egyhanguvá kellene válnia, — éneke nem szónokias politizálás, sem honszerelmi esküdözés, hanem csak a kedély közvetlen nyilatkozata. Elég a gyűjtemény első darabjára. *Hazánhoz* (3. lap) utalunk; mert a *Magyar dicsőség* (42. lap), a mellett, hogy alaphangja egészen a kedélyben van, egykét helyt kiesik abból, s azért nem hagy tökéletesen tiszta benyomást vissza. Midőn a természet s külvilág benyomásaitól veszi kiinduló pontját, szava oly tiszta, annyira be hagy kedélye mélyébe látnunk, hogy nem csak őt magát, de mindazt mi benne tükröződik, tisztán kivehetjük, mint a csöndes víztükörben a part fáit s az eget. Ide soroljuk a többi közt, az *Éji csönd* (68. l.) *Fojtó gondok* (79. l.) *Hortobágy* (121. l.) *Estharang* (155. l.) *Csendesség* (196. l.) *September* (216. l.) *Mendégélek* (183. l.) — *A Fák* (228. l.) cziműeket, s e legszebbek közt is a két utóbb nevezett különösen szép, gyöngéd, valóban gyönyörű. Azt hisszük, e nemben van Tóth Endre műzsája legotthonabb. De azért nem kevésbé szép és megható darabjait találjuk a közvetlen kedélyéből kiforró szerelmi s családias dalok között. Elég legyen ezek közül csak egykét legszebbet megneveznünk, minők: *Gizella* (55. l.) *Jelenés* (57. l.) *Ne fordítsd el* (105. l.) *Megsiratott ifjuság* (160. l.) *Oh be szépek* (165. l.) — a különösen édes dallamával kitűnő *Marasztalás* (200 l.); *Hugo Foscolo dala* (202. l.) mely, ha eredeti volna, (s nem tudjuk nem az-e?) a magyar lyra legtökélyesebb alkotásai közé lenne sorozandó. Sőt a fönnebb általánoságban (mivel a potiori fit denominatio) megrótt nemekben is találkozunk Tóth Endre kedélyével, t. i. az eszmék körül forgó, és a genre költeményekben, melyek neki — mint mondók — nem saját mezői. Az elsőbkek közt dicsérettel emeljük ki a *Karácson* (10. l.) *Mit szeretnék* . . . (20. l.) *Vig czimborák* (38. l.) *Szép halál* (132. l.) s mindenik felett jól talált hangjáért az *Álmodom* (221. l.) cziműeket. Az utóbbiak közül a végetlenül gyöngéd és igaz *Szerlemlvadás* (87. l.) a legszebb románczok egyikévé emelkedik; a *Rókatorkos mente* (92. l.) a tulnyomólag satiricus, —

az *Utódtalan* (207. l.) pedig az inkább komoly s mély érzésű genre-képek sorában igen figyelemreméltók.

De a tartalmi tisztaságon kívül egyéb lényeges előnyei is vannak Tóth Endre költészetének. Idealismusa, mely őt annyiszor tulságokba ragadta vala, túlfelől megőrizte az elpóriasodástól, mely akkor midőn ő fellépett s irányt vett, ragályként terjedt költői irodalmunkban. Ő készebb volt mindig eszméi világosságát s közértelműségét feláldozni, mintsem azon áron legyen tisztán átlátszó, hogy egyszersmind sekélyes is legyen; készebb volt magosabbra eröltetni szelleme szárnyalását mint természeti adománya hagyá, mintsem a köznapiságba alászállva, magát a tömeg közé keveredve s a föld sarától bemocskolva lássa s láttassa. Lelke oly büszke, mint izlése nemes, s attól mit nálunk 8—10 évig népiesnek neveztek, veleszületett ösztönénél fogva idegenkedett mindig. Innen találjuk nála azon válogatott formákat, melyek, ha nem mindig sikeresen is, de örömmel s azon meggyőződéssel küzdenek a nyelv s kifejezések nehézségeivel, hogy e küzdés magában is méltó, magában is megtalálja jutalmát. És innen van az is, hogy a mit némelyek hajlandók lehetnek Tóth Endrénél egyenesen az eszmék tisztulatlanságának vélni, tulajdonkép nem egyéb mint a kifejezések *a miatti* homálya, mert a választott forma kezelésében a könnyűség a virtuozitás ne továbbját el nem érheté. Tudjuk például, hogy a tiszta *lengedi*-versek, legtöbb nehézséget gördítenek a költő elébe, s Tóth Endre ezekkel nem röstell gyakran addig vesződni, míg csaknem egészen sima és tökélyes alakot nyújt. De nem csak a külforma az, hol költőnket választékos izléssel látjuk eljárni; általában a nyelv festői elemeinek használata, a *költői ecset* kezelése, kiváló sajátágai közé tarto-

zik. Ha — mint meg is róttuk — e részben néha a határon túl megy, ha tulságosan színez, ha képeit terheli, mindezzel nem tagadjuk meg tőle, hogy leírásai igen gyakran oly szépek, egészségesek, a mellett többnyire elevenek, sőt gyakran oly ragyogók s életszínűek, mint újabb költői nemzedékünkben keveseknél. Itt is szereti az eszményt; s színeit — sokszor ha nem kell is, inkább veszi az égből mint a földről; de hány festő van (s ki nem bámulta pl. Markót gyönyörrel) kinél a fák, mezők zöldjén, a távoli hegyek kékjében s a levegő csodás átlátszóságában a menny leözlő világossága, — a valódiság felett az eszmény fénye lebeg? Tóth Endre festései ez osztályba esnek; s ha a költészetben mindig ez ábrándszerűt nem szeretjük is, jól esik néha e félhomályban félfényben álmadoznunk, jól esik néha e varázsfátyollal takarnunk az élet prózai valóságait. Annyival inkább pedig, mivel csupa üres ábrándozásba merülni, vagy csinált s hazudott érzések hóbortjaival nyegléskedni nem látjuk a Harangvirágok költőjét. Lehet, hogy nem egyszer, kedélye hullámszámai közt, a tárgyilagosságnak határára túlesap, mennyiben túlfogékony érzései által nagyított alakban vagy setétített színezettel látja a dolgokat, — de alapjában mindig van valóság s túlzásai saját optikai csalódásából erednek. Legtöbbször pedig, kivált ha érzése mérsékelt, annak kifejezése is magán hordja az igazság letörülhetlen bélyegét.

Átalában mi Tóth Endrét, mindazon hiányai mellett is, melyeket minden tartózkodás nélkül jelöltünk meg, nemesebb költői természeteink közé számláljuk, s vele, kivált saját körében, a kedélyes lyra mellett, még sokszor ohajtunk találkozni.

SZÁSZ KÁROLY.

K Ü L I R O D A L O M.

K U L L E R V O.

(Epizod a „Kalevala“ czimű finn eposzban.)

(Folytatás.)

Látszék jól fog ő serdülni,
ember válik még belőle;
Untamola már is várja
ha majd felnő, eszesedik,
ha majd megemberesedik,
igazán oly hőssé lészen,
ki becsére száz szolgálval,
ezerrel is fel fog érni.

Nőtt két három hónap folytán,
de immár a harmadikon,
mint térdmagasságnyi gyermek
ekkép kezde gondolkodni:

„Ha én nagyobbá lehetnék,
testem jól megizmosodnék,
megtörölném apám holtát,
megboszúlnám anyám sérvét.“

Untamo ezt meghallotta,
maga ilyen szókat ejte:
„Ez halált hoz családomra,
ebben Kalervo föléled.“

A férfiak töprenkedtek,
a nők egyre gondolkodtak:
hová tegyék a gyermeket,
hogyan szerezzék halálát?

Egy hordóba tették őtet,
bele zárták egy tonnába,
kivitték azután vizre,
hullámok közé bocsáták.

Majd kimentenek megnézni
két, három éjnek utána :
vizbe fült-e már a gyermek,
meghalt-e már a hordóban?

Nem fuladt a gyermek vizbe,
még nem halt meg a hordóban,
ki menekvék a hordóból,
a hullámok hátán üle,
kezében réz vesszőcskével,
hegyén szép selyemzsinórral
horgászta a tenger halát,
méregeté annak vizét;
alig van viz a tengerben,
hogy elférne két kalánban,
ha igazán mérné, csak kis
rész jutna a harmadikba.

Untamoinen gondolkodék :
hová tegye a gyermeket,
mire kárhoztassa őtet,
hogy őt a halál elérje.

Parancsolá szolgáljának :
hordjon össze kemény nyirfát,
százágú fenyűt, a melyben
találtatik gyanta bőven
a fiú égetésére

Kullervo elvesztésére.
Összehordtak, összeraktak
kemény száraz nyirfatörzset,
százágú jegenyefenyűt,
melyben gyanta találtatik,
ezer szánkával fa-héját,
száz ölet a kőrisfából;
tüzet vetettek a fára,
elteríték a máglyára,
oda veték a gyermeket
az égő tűz közepébe.

Ége egy nap, ége más nap,
a harmadikon is ége,
nézni mentenek hozzája :
a gyermek térdig hamuban,
hónaliglan ült parázsban,
azsag vala a kezében,
melylyel a tüzet szitotta,
parázst összehidorgatta,
de nem vezett egy szőr szála,
meg nem pörzsölé hajfűrtét.

Untamo elbosszankodék :
„hova tegye a gyermeket,
minő vészre vesse őtet,
hogy halálát abban lelje?

Fára kötték a fiúcskát,
felakaszták egy nagy tölgyre.

Két éj mult, sőt három éj mult
ugyan annyi nap teltevel,
Untamoinen arra gondolt :
„immár ideje megnézni,
ha elveszett-e Kullervo,
meghalt-e az akasztófán?“

Hát szolgálját nézni küldé,
a szolgálta hozza hírül :
Kullervo még nem vezett el,
nem halt meg az akasztófán;
a gyermek a fát beírta,
tőröcske van a kezében,
az egész fa teli képpel,
tele van a tölgy irással :
itt férfiak, amott kardok,
emitt ismét lándzsák irva.

Ki segíti Untamót meg
ez istentelen kölyökkel?
bármily halált készít néki,
bármily vészt kohol számára,
nem esik halál torkába,
nem vesz el ezek daczára.

Kifáradni kelle végre
a vesztére-törekvésben,
felnevelni kelle őtet
saját fiakint a szolgálta.

Untamo elkezdé szólni,
ekképen ejtvén beszédét :
„ha jól viseled magadat,
s mindig illendően tartod,
megmaradhatsz itt e házban,
cseléd dolgát végezheted,
jutalmat fogsz érte kapni,
érdemedhez képest mérve,
ékes övet derekadra,
vagy poflevet az orczádra.“

A mint Kullervo serdüle,
arasznyi magasra felnőtt,
dologra küldé ki őtet,
kis gyermeket bizott rája,
ujnyi kicsinyt ringatnia :
„vigyázz jól e kis gyerekre,
etesd őt, magad is egyél,
a folyóban pelenkáit
mosogasd apró ruháit.“

Vigyáz rája egy nap, más nap
kezét eltöré, kivájta
szemeit s a harmadikon
a baj miatt veszni hagyta,
pólyáit mind vízbe hánnya,
bölcsejét meg elégette.

FÁBIÁN ISTVÁN.

(Folytatjuk.)

T Á R C Z A.

A F É R J.

(Mutatvány ily czimű költői beszélyből.)

A látkör órjas gyűrűjébül
Az egyetlen kő kiesett :
Leszállt a nap . . . a sugár gyérül . . .
Légy üdvöz szép nyárestenet!
A munkazaj lecsöndesüle,
Beállt a szelid nyugalom;
A messze-táj elszenderüle
Valami elzendült dalon.

Harmat száll az eltikkadt fűre,
Az esthajnal biborban ég;
Megszölamlik a búzák fűrje,
Könnyű párát ringat a lég.
Csöndes lebel futása hajtja
Az imbolygó kalászatokat,
Fölszáll a rónák dús illatja
S vágyakba ejtő szagot ad . . .

A szürkületben, túl a réten,
Pipacsos zöld vetés között,
Hegyek lábába' kelt vidéken,
Lombos hosszú faszor mögött —
Az alkonyfényben kifehérlík
Egy magános mezei lak;
A rózsalomb elfedi félig
Az estlángú ablakokat.

A ház előtt, az esti búbaj
Titkában, a nő egyedül;
Elmult idő : szép elhagyott táj
Harasztjain merengve, ül . . .
Hosszan tekint az alkonyatba;
Szemében egy könyesepp remeg.
Beszélőbb arca indulatja
Minden szónál, mely megered :

„Ha nem adhattam boldogságot,
Sebhedt szívének, gyöngé én :
A fájdalmat, mely reászállott,
Megosztva mért nem viselém?!
Miért kívántam egy elhangzott
Szónak beváltását : kezét . . .
Ha láthatám s én láttam azt, hogy
Szavaim lelkét vérezék?!
Magam, mint őt, jobban szezettem :
Szerelme nélkül birni őt . . .
Ő nagy lelkével állt felettem,
És — megszánta bennem a nőt!
Ha tudtam, hogy első szerelme
Romjára uj virágokat
Keblemnek minden gerjedelme
Soha, soha, soha nem ad :
Oh! mért tettem boldogtalanbbá!

Hisz tudtam, hogy erős szívét,
A szerelem e vad galambját,
A régi ölyv nem tépte szét . . .
S hogy újra fel fog kelni benne
Az ő napja : a szerelem — — —
S imé! már küzd a szív és elme
Gyilkos harcztot vele s velem :
Ah! ő szeret. S az ő szerelme
Halál nekem . . . oh irgalom!! . . .“
— A némán küzdő nőkebelre
Rálehelt egy hűs fuvalom.

S mint láz-álombul ébredőnek,
Körül mered tekintete . . .
Alatta a setét gypsöznyeg
Egy karikát fordul vele . . .
S föláll . . . és mint ki legfőbb kincsét
Feledte, és eszébe jut :
Felejt most, mi veszve nincs még,
Üdvét; és a kis házba fut.

Benn, a kicsiny lak pitvarában,
Két gyermeke szaladt felé . . .
Kitárta keblét . . . s haloványan
Őket szívére ölelé.
Ringatva tartá hosszan karján,
Mintha sebét fedné velek . . .
Mint a fa sérvét — ráborulván —
Födik el a falevelek.

S bevívén a lak fülkéjébe, —
Felbontá a hóágyakat,
Mik fölött egy Archangyal képe
Terjeszt fényes védszárnyakat.
Kifejti őket köntösükből,
Mikint csak az édes anya;
S ajkán, míg ő is közéjük dől,
Megzendül az „Urangyala“ . . .

Mint két kis angyal szárnyat öltve,
Mellette a fiú s leány;
Buzgó imájok szívet tölt be,
Mondván a szót anyjok után . . .
S a végigéknék hangzatára :
„Most, és halálunk óráján . . .“
Szemökre száll a halál árnya —
Elalszanak fiú s leány.

Mélységes csönd. Csak egy sohajtás
Mi még a nő ajkán kiszáll,
Mint mély romok közül a hajtás,
Mely ott benn nyugtot nem talál,

És, mely kívül halálra fonnyad
Éltető lég és nap hián . . .
Mélységes csönd; a nő is szunnyad
Fájó nehéz gondolatán.

Alunni látszik ben s kívülrül
A ház, és a ház udvara;
Csak néha szól fel a mezőkrül
Egy bús, panaszos furulya . . .
S az alkony hamvas szárnya beföd
Minden fényt az esthajnalon;
Távol rónákra ül a félköd
Pásztortüzes határokon.

S föláll az éj nagy szentegyháza,
Az ég, világezreivel;
A bérczetet megkoronázza
A hold csodás bájjal kikel.
Támadnak hosszú, rezgő árnyak;
A fény varázs tengere lett;
Világ, holott tündérek járnak
Halandókkal a föld felett.

Felölti a valóság képét
Egy csalfa árny, egy képzelet;
A való árnynyá válik végkép
S előttünk minden ellebeg.
A szürke távol elmosódik;
Most egy csillag esik bele . . .
Ég és föld mintegy hallgatózik:
Nem egy világ esett-e le?

Mig, a kicsiny lak hátszögébül —
Hová most a hold arca lát
És a kijárat erkélyéül
Oda árnyaltat némi fát —
Eme bájos mesés világba
Benyit egy daliás alak:
Kilép a férj . . . és meg-megállva,
A ház előtt végig halad.

Önkénytelené minden lépte,
Mit erős vágy mozgat tovább . . .
Nagy kötelesség nyugét tépve
Minden lépttel, mit oda hágy.
Maradna bár: de mindhiában!
Az agy királyi székibe
(Bukván az elme szent tusában)
A sziv tündére fészkele.

Elmenni fáj; maradni gyötrő;
Szerelme kín . . . lépése bűn . . .
A szent frigyét, melyet kötött ő:
Igézte hogy megtartja hűn.
De szíve! szíve összetépi
Mind azt, mi földi kötelék,
Mely őt emészti, dulja, vérzi,
Mely tudtán kívül kötteték.

„El el! — kiáltja benn a tündér —
Mi téged itt tart, engem üz;
Nem e hely az, holott üdvünkér'
Oltárra vágyott benn e tűz . . .
Hol, mint rózsát a sűrű fátyol,
Örömmet bú fedte el;
S mit ugy szomjaz: magasb álmából
Nem lelt semmit föl a kebel.
Ha a játékból kifeledted
A kézeserén szived jogát;
S mit az akarat fölnebegtet,
Zászlóddal őt elaltatád:
Im! itt van a mit hosszú álmán
Kebled sírjában álmódott:
Nagy szerelem . . . melynek hatalmán
Halandó még ki nem fogott. —“

S a bűverőjü démonszoza
Feledve minden; visz a vágy.
„Holnap reája vár Izóra . . .“
És a férj — mindent odahagy! —
Vállán a lány sugáru hold fény
Megcsillantja löfegyverét . . .
Kürtjébe fú most éjnek éjén
S halk hangok az éjt fölverék.

S a házudvarnak szegletébe
Neszt vált fel az ebszükölés,
Holott a ház vadászeseléde
Álmára tör az ébredés . . .
Mozdul . . . s a fő emelve hallgat:
Álom volt-é, avagy való?
S a kürt ismét lány hangot hallat,
Mit felvált egy csendes „hahó!“

Ruhát, fegyvert a szolgál mostan
Magára ölt nagy álmatag;
Ebét zsinigre fűzve gyorsan,
Megindult, majd fürgén szaladt.
A hosszú sorfa lány homályán,
Feltűnve a fényrés alatt —
Utána sebbel-lobbal járván
A szolgál — a házur haladt.

A hamvas bérczek, mint nagy árnyak
A melyek kövé váltanak,
Előttük ingva-rengve állnak
Igézetes bűbáj alatt.
Haladnak messze, mendegélve,
Majd mint kétes vázalakok
Behullnak a hold fényövébe,
Összelengvén árny és magok . . .

S hol a bérczek fehér kövébül
— Rászövödvén a képzelet —
Csodás Diánatemplom épül,
Fényben rezgő lombok megett:
Beolvadnak az éji bérczbe,
Mint ódon kor ó árnyai . . .
Reájok hull a fák setéte
S nyomaikat se hallani stb.

A Z Ö R Ö K S É G.

(Elbeszélés.)

I.

A rokoni szeretet oly erény, melyet különösen gyermektelen nagybátyák és nagynénék iránt szoktak érezni az ifjabb rokonok. E közhasználatban levő erény gyakorlatában kitűntek a nemes Keresztszeghy család tiszteletreméltó tagjai.

Megható volt látni azon számtalan jelét a rokoni kegyelet-, szeretet- és ragaszkodásnak, melyet e nemes család fiai és leányai szeretett Teréz nényük iránt tanusítottak, főleg az utóbbi másfél év alatt, mióta szeretett Teréz nényük egy az orvosok által gyógyíthatatlannak tartott, de azért orvosoltatni szokott betegségben szenvedett.

Mily gonddal kérdezősködtek a jó rokonok Teréz néni egészsége felől, mily részvétől áradozó leveleket irtak s mily gyakran jöttek a jó néninek kézcsókolására, daczára annak, hogy egynémelyikük elég érthetőleg hallotta, mikor a jó néni Borbála asszonyságnak, a nemes ház gazdasszonyának, őszinte szívbéli fájdalommal panaszkodott, hogy ezek a pénzesök oly gyakran jönnek látogatására, hogy már minden csirkéjét megeszik.

A jó rokonokat azonban ez nem ingatta meg rokoni kötelességük teljesítésében. El nem mulasztották Teréz nénit ezután is meglátogatni s név- és születés-napjára hosszú, boldog életet kívánni neki.

A tisztelendő ur, ki ily ünnepélyes napokon a villás reggelitől elkezdve a vacsora végéig a nemes asszonyság asztalánál evett, e kívánságokhoz még hozzá szokta tenni: „és ez élet után örök boldogságot.”

Tekintetbe vévén, hogy két ezer holdnyi örökség nem tréfa dolog, találkoztak oly emberek, kik a jó rokonokról feltették, hogy szívből ohajtják a tisztelendő ur kívánságának minél előbbi teljesülését.

Annyi bizonyos, hogy a jó rokonok mindannyiszor melegen megszorították a tisztelendő ur kezét, valahányszor az örök boldogságot előhozta. De hiszen jó rokonokhoz ugy illik, hogy megbecsüljenek

mindenkit, a ki szeretett Teréz nényüknek jót kíván.

Még melegebb kézszorításokat váltottak a tiszteletreméltó rokonok Karikás Ambrus urral, a nagy néni ügyvédelével.

E derék ur nem tett ugyan említést névnapj toasztjaiban az örök boldogságról, sőt egyáltalában minden toaszt nélkül itta a bort; hanem a barátságos beszéd közben néha Keresztszeghy Kálmán urnak, máskor Keresztszeghy László urnak, máskor megint valamely másik Keresztszeghy urnak egy pár bizalmas szót sugott a készülő félben levő végrendeletéről.

Ilyen alkalmakkor tűnt ki, hogy a nemes Keresztszeghy család fiai mily demokratikus szellemű, barátságos és nyájas urak. Karikás Ambrus urat többre becsülték mint akármely előkelő grófot; sőt Keresztszeghy Kálmán és László urak égre földre esküdöztek, hogy nekik nincs kedvesebb barátjuk e világon Karikás Ambrus urnál, a minék bebizonyítására azonnal bruderschaftot is ittak.

Az urak példáját követték a hölgyek is. Bruderschaftot ugyan nem ittak, de talán csak azért, mivel az hölgyeknél nincs szokásban, hanem őszintén kijelentették, hogy ők Karikás Ambrus urnál kedvesebb embert nem ismernek s nagyon örülnek, hogy Teréz nényük ilyen derék urra bizta ügyeinek vezetését.

Karikás Ambrus nőtelen ur lévén, egyik a Keresztszeghy urnök közül czélszerűnek tartotta szép módjával előhozni ugy, hogy az illetőnek fülébe menjen, hogy mennyire szerencsésnek tartaná magát, ha leányát majd két három év múlva ilyen derék urhoz adhatná férjhez.

Természetes, hogy e nemes urnő hasonló nyilatkozat után számíthatott Karikás Ambrus ur feltétlen hűségére. Midőn egy tiszteletreméltó urnő, kinek családfája a tizenkettedik században kezdődik s kinek czimerében egy veres és egy kék medve négy koronával együtt lepingálva találta, midőn ily nő annyira hízlegőleg nyilat-

kozik egy veres haju és negyvenkét éves prókátorról, kinek apja szőlőt kapált, az az urnő okvetlen meg van győződve róla, hogy a prókátort meghódította.

Igaz ugyan, hogy Karikás Ambrus urnak kilátásai lehettek Keresztszeghy Adél kisasszonyt illetőleg is. Nevezett kisasszonynak még boldogult uraatyja elkártyáztván minden vagyonát, már több év óta, mint a jószívü Teréz néni gyöngéden szokta mondani, kegyelemkenyeret evett nála. Különben elérte már azon kort, mikor a leányok nagyon demokratikus szelleműek szoktak lenni.

Adél kisasszony igen jószívü kisasszony volt, s közel lévén a negyven évhez, még a veres haju s ösökben szükölködő prókátorban is tudott szeretetreméltó tulajdonságokat felfedezni.

Kár, hogy Karikás Ambrus ur a kisasszonyban nem tudott felfedezni afféle tulajdonságokat. Látván, hogy Adél kisasszonynak az a rendeltetése, hogy özvegy Keresztszeghy né ő nagysága által szüntelen, Borbála gazdasszony által pedig legalább néha-néha szidattassék és pirongattassék, Karikás Ambrus ur úgy vélte, hogy ez bizonyosan nem lesz azon szeretetreméltó lény, ki a két ezer holdat öröklí.

Adél iránt nem nagy figyelmet tanusítottak a nemes Keresztszeghy család többi tagjai sem, kik pedig Teréz nényök iránti nagy rokoni szeretetökről nevezetesek voltak. Élceket faragtak a szegény leánynak szürke szemeiről s pirosszalagos fejékeiről, mintha egy tisztos hajadon nem viselhetne szürke szemeket s piros szalagokat.

Karikás Ambrus ur ez élceken együtt nevetett a többiekkel. Ő maga nem csinált élceket, mert egy tökéletes és pontos ügyvéd soha sem csinál élceket, hanem azért cleget mulatott Adél kisasszony rovására, a mi a komoly foglalatosságokban elfáradt férfinak kívánatos szórakozást nyújtott.

Ha egyedül maradt Adél kisasszonynyal, észre sem látszott venni, hogy Adél kisasszony életben van, daczára annak, hogy ilyenkor a legpirosabb szalagok voltak a kisasszony hajába tűzve.

II.

Özvegy Keresztszeghy Istvánné ő nagysága napról napra rosszabbul lett, s mivel

neki nem volt étvágya, szidta Adélt, hogyan tud oly sokat enni.

Végre ágyba kellett feküdnie s már nem tudott fölkelni, a mi nem akadályozta ugyan abban, hogy Adélt szidja, de abban akadályozta, hogy a konyhába menjen mindennap szidni a cselédeket.

Keresztszeghy Kálmán és László urak, mintsintén Keresztszeghy Mártonné tizen-négy éves leányával a háznál maradtak a beteg néni ápolására. A rossz világ azt mondta, azért, hogy az öreg asszony halálát lessék.

A rossz világ beszélt még egyebet is holmi elzsebelési szándékokról, mit azonban semmi jónevelésü embernek nem szabad elhinni egy derék nemes családról, melynek családfája a tizenkettedik századig fölmegy.

A távollévő Keresztszeghy urak és urnők összeköttetésbe helyezték magukat részint Borbála gazdasszonynyal, részint az ispánnal, a végre, hogy rögtön tudósítassanak Teréz nényök halála felől.

Ez intézkedést szükségesnek tartották, mivel igen valószínűnek hitték, hogy a Teréz néni mellett lévő rokonok annyira gyöngédek és figyelmesek lesznek, hogy e szomorú hirt, a meddig lehet, eltitkolják a távollévöktől.

Pedig e szomorú esemény már közel volt. Az orvos kijelentette a rokonoknak, hogy a tudomány megtette a maga kötelességét, a tudomány többet nem tehet.

A rokonok aztán körülfozták Karikás Ambrus urat, hogy hozza szóba a néni előtt, mennyire jó volna sietni a végrendelet elkészítésével. Hiszen szegény rokonok elég sokáig váraoztak már.

A jó rokonok egyenként reményöket fejezték ki, hogy olyan értelmes ur mint Karikás Ambrus bizonyosan meg fogja magyarázni Teréz néninek, hogy melyik a Teréz nénit igazán szerető hü rokon, a ki valóban megérdemli a végrendeletben a megkülönböztetést.

Keresztszeghy Mártonné ez alkalommal újra szívből felsohajtott, hogy mennyire örülne ő, ha leánya egykor ilyen derék férjet kapna mint Karikás Ambrus ur. Ugyanakkor Keresztszeghy Mártonné szobaleánya titokteljesen megsugta Karikás Ambrus ur inasának, hogy rettenetesség, milyen na-

gyon tetszik az ő kis kisasszonyának a tekintetes ur, bizony maholnap szerelmes lesz belé.

Mindebből Karikás Ambrus ur meggyőződött, hogy a család tagjai közt senki sincs, ki jobban megérdemelné az örökséget mint a nemeslelkű Keresztszeghy Mártónné.

S el is határozta e nemeslelkű urnő jogos igényeit pártolni az öreg asszonyság előtt.

Igaz ugyan, hogy Keresztszeghy Kálmán ur tett valami ígéretet az ő kedves Ambrus pajtásának, bizonyos tizenkét ezer forintról, azon esetre, ha ő találná megkapni az örökséget. A többi Keresztszeghy mind haszontalan, alávaló fukar volt; öt-hat ezer-ről beszéltek csak.

Hanem mióta Karikás Ambrus ur megismerte Keresztszeghy Mártónné önzetlen nemeslelkűségét, azóta elhatározta, hogy ő szilárd jellemű férfi marad, nem engedi magát megvesztegettetni tizenkét ezer forint által sem, s pártolni fogja e nemes urnő jogos igényeit.

Ily önzetlen érzelmekkel lépett a beteg asszonyság elé, ki a végrendeletet illetőleg szándékát kívánta vele tudatni.

Ő nagysága ingerült volt kissé. Épen e perczen adta ki a parancsot Borbála asszonynak, hogy menjen azonnal a konyhába s vágja a tejes fazekat a Kati szolgáló fejéhez, a miért ma egy meszelylyel kevesebb tejet adott be, mint kellett volna.

— Kirabolnak mindenemből, — szolt töredezt hangon; — kirabolnak. Üljön le ügyvéd ur, nem oda, erre a székre, annak letőri a lábát. Így ni. Ugy-e kirabolnak mindenemből?

Az ügyvéd tiszteletteljesen s némán meghajtott a magát.

— Ugy-e ön is azt mondja, hogy kirabolnak? — folytatá a beteg. — Nem rabolnak ki? Én jobban tudom.

Az ügyvéd ismét némán meghajtott a magát. A beteg is elhallgatott. Hosszu csend állt be.

— A végrendeletet akarom elkészíttetni, — szolt végre a beteg, aztán ismét elhallgatott.

Az ügyvéd harmadszor hajtott a magát.

Ő nagysága most lassan fölemelte fejét,

fénytelen szemével körülnézett s halkán szolt:

— Jöjjen közelebb ügyvéd ur. Azaz várjon csak. Nézze meg, nem hallgatózik-e valaki a kulcslyukon?

Az ügyvéd megtette, mit a beteg kívánt.

— Jól van. Most üljön le. Bizonyos ön benne, hogy nem leskelődnek?

Miután az ügyvéd kijelentette, hogy bizonyos benne, a beteg asszonyság kissé megnyugodott, s halvány, redős arcát lehajtott a vánkosra.

— A végrendeletet akarom elkészíttetni.

— Igenis, — szolt az ügyvéd ur, hivatalos komolysággal dugván be négy ujját összegombolt kabátjának nyílásába; — nagyságod kijelentette szándékát a végrendelet elkészítése iránt.

— Kijelentettem? — szolt a beteg gyanakodólag körülnézve. — Jó. Húzza kérem közelebb azt a széket. Mégis meglehet, hogy hallgatózik valaki a szomszéd szobában. Nem? Csak tessék székén maradni.

És a beteg ismét elhallgatott. Kezét néhányszor végig húzta sápadt arcán, aztán elkezdte a lepedő szélét csipkedni s a szövet szárait egyenkint kihúogatni.

Az ügyvéd ez idő alatt azt az időtöltést találta ki, hogy kabátját alólról fölfelé kigombolgatta, aztán ismét felülről lefelé begombolgatta, s ezt mindaddig folytatta, míg a beteg ismét megszólalt.

— Adél nagyon ostoba.

Az ügyvéd bámulva emelte föl fejét. Mi lesz ebből.

— És nagyon gyámoltalan.

Ha ezt más valaki mondta volna, az ügyvéd nevetve mondott volna rá igent, de az öreg nagyságos asszony jelenlétében sokkal nagyobb tisztelettel viseltetett a nemes Keresztszeghy család iránt, mintsem azt elismerte volna, hogy e nemes családnak valamely sarjadéka lehetne ostoba és gyámoltalan.

— Nagyon gyámoltalan, — ismétlé az öreg asszonyság.

— Azaz, hogy könyörgök alásan, — viszonzá Karikás Ambrus ur, — azaz . . .

— Jól van, — szolt a beteg s kezével intett, hogy nem szükséges Karikás Ambrus urnak szavakban kifejezni mind azt a tiszteletet, melyet a nemes Keresztszeghy esa-

lád minden élő és megholt sarjadéka iránt érez.

A beteg kezére támaszkodva kissé föl-emelkedett ágyában.

— Tehát mivel nagyon ostoba és nagyon gyámoltalan, neki hagyom mindenemet.

Az ügyvéd megmeredt a bámulat miatt. Hátraesett székében és nem tudott mit felelni.

— Értette? — szólt türelmetlenül a beteg.

— Azaz, hogy igenis, azaz . . .

Az illő tisztelet miatt nem merte bevalani, hogy egy szót sem ért.

Egy pillanat alatt megfordult fejében az a szép és szívreható beszéd, melyet ő a nemes lelkű Keresztszeghy Mártonné ügyében kívánt elmondani; de a másik pillanatban már belátta, hogy helyesebb lesz hallgatni.

Karikás Ambrus ur okos férfi volt.

Egyszerre eszébe jutott mind az a piros szalag, mely Adél kisasszony fején pompázott, s csodálkozott, hogy eddig észre nem vette, mily érdekes és derék leány ez.

Keresztszeghy Mártonné nemes lelküségről táplált illúziói egyszerre elenyésztek. S meggondolván, hogy egy tizennégy éves kisasszony ritkán szokott oly érett észszel birni, hogy egy 42 éves derék férfit többre becsülne a sok szélesapó fiatal embernél; meggondolván továbbá azt is, hogy annak a tizennégy éves kisasszonynak még négy élő testvére legyen: lehetetlen volt be nem látni, hogy Adél kisasszony sokkal szeretetreméltóbb lény és sokkal inkább megérdemli az örökséget.

Az ügyvéd ur közelebb vonta székét a beteg asszonyság ágyához s elkezdtek értekezni a végrendelet pontjai felől.

VÉRTESEI Á.

(Folytatjuk.)

S Z É K E L Y N É P D A L O K *).

III.

Végig menék a temetőn,
Eszembe jut a szeretőm;
De mi haszna jut eszembe,
Midőn rég el van temetve.

Ha jősz a temetőkertbe **)
Ird fel sirhalmom fejére:
Itt nyugszik egy hív szerető;
Nyugtassa meg a Teremtő!

Ültess valami kis fácskát;
Bárcsak egy szál kis rózsácskát.
Hogy lássa meg a ki itt jár,
Hogy te nem voltál csapodár.

Ékesítsed bús fűzfákkal,
Rokon sírom zöld hantjával.
De ne sirasd elvesztemet,
Engedd nyugodni testemet.

Csak te osztán mást ne szeress,
Több szeretőt el ne temess.
Igy legyen gondod éltedre,
Jó híredre, jó nevedre.

Kimegyek a temetőbe,
Kiásom sírom előre.
Hogyha meghalok, értitek,
Testem oda temessétek!

IV.

A hol kerekedik egy kerek dombocska.
Azon nevededik egy szép almafácska.
Édes az almája, czukros a virágja,
Alatta ül vala egy szép leányocska.

Kötte a virágját fejből, veresből;
A hol a mejjére nyomtatta ezüstből.
Azzal feltekinte a magos egekre:
Hát ott ereszkedik egy gyalog ösvenyke.

Melynek a két széle tiszta ezüst vala,
A közepe pedig sárga arany vala.
Azon ereszkedik egy fodor báránka,
Minden szőre szálán egy-egy csillag vala.

*) Kriza gyűjteményéből. — **) Nálunk is ismeretes rész. Szerk.

V E G Y E S.

— A magyar t. akadémiának két üléséről tartozunk rövid jelentéssel. — A folyó hó 1-jén, ezuttal keddi napon, tartott ülésben, mely a math. és természet-tudományi osztályoké vala, *Thán* Károly olvasott egy értekezést: „Budán a Farkasvölgyben, valami 200 lépésre a Böckféle forrástól felfedezett új keserű víz analysise.“ Csenyery indítványára határozatba ment, hogy ez értekezés, mely a vegytan körében új felfedezést (a kőrísa hamvában talált s eddig ott nem észlelt ingredientákat) juttat napfényre, soron kívül, előleg is kinyomassék. — Ezután *Balla* Károly értekezett „az északi fényről, mint az időtan alapjáról.“ Tárgya iránti lelkesedésétől elragadva, versekben nyitá meg előadását; hogy az északi fény s ebből vonható időjóslat körüli hypothesisiben nines-e része a költészetnek, megítélni szakértők dolga. Mi csak elismerve szólhatunk a soha nem ernyedő lelkesültségről, melylyel e koros férfiú, magányában, észleléseihez tapad, s mely képes volna a tudomány ez ágát előbbre vinni. — Majd *Jedlik* Ányos r. tag tön jelentést a bicskei csillagda ügyében. Indítványa az e tárgyban ki-nevezett hármas küldöttségnek az, hogy a szorosan csillagászati eszközök tartassanak együtt a Buda-Pesten felállítani szándékolt observatorium részére, a nem szorosan csillagászatiak osztassanak fel az akadémia, egyetem és József-ipartanoda közt. *Kubinyi* Ferencz ez uttal is szót emel e nemzeti vagyion szétszótása ellen, de *Tóth* Lőrincz felvilágosítására, hogy az adományozó Nagy Károly még él, s őt illetné a felosztás ellen, ha ebben sérelmet látna, óvását megtenni, az akadémia minden további lépéstől visszatakozódik. — Erre a titoknok jelentései következtek: olvassa dr. *Abdullah bej* francia levelét Konstantinápolyból, ki az akadémia utján a n. muzeumnak növény, rovar, csiga stb. küldeményeket ígér, mi is köszönettel fogadtattott; meg *Petzval* és *Weiss* bíráló tagok jelentéseit *Sasku* Károly egy munkájáról, mely az Értesítőbe megy. — Egyuttal összes ülés napja is lévén, a könyvkiadási ügy rendezésére kiküldött bizottság jelentése került szőnyegre; a több czikkből álló rendezési javaslat el is olvasztatott, s egy-két pontjára határozat kelt; de az idő már késő lévén a pontonkinti tárgyalásra, a közelebbi ülésre halasztották, mely e czélből szintén összes leend.

A július 7-én, hétfőn, tartott ülés (philos. törv. és történettud.) *Peregrini* Elek l. tag neveléstani értekezésével kezdődött; azután *Henszleman* Imre előadása kötö le a figyelmet, ki mint az illető küldöttség tagja, a székesfehérvári basilika iránt tett nyomozásai eredményét mutatá be. Az

eddig talált kevés nyomokból igazi szakértő szemmel és csoda határozottsággal jelöli meg a templom fekvését, nemcsak, hanem történetét is összeállítja. E szerint a basilika, Sz. Istvántól kezdve, ötször épült egész ujonnan, öt templom romja az, mi ott el van temetve. Az első a Sz. Istváné, a IV—XI. század folytán divatozott ó keresztény basilikák stíljában, némi román vegyülettel; a második III. Béla idejéből: román stílbán; a harmadik XII—XIII. századbeli, egészen kifejlett román stíl; a negyedik Robert Károly meg I. Lajos alatti a XIV. századból, kora csúcsives (gót) stíl; az ötödik s utolsó végre a Mátyásé, XV századbeli csúcsives formában. — Helyét is, alig néhány ölnyi eltérést engedő pontossággal, kijelöli rajzban; hosszát 42, szélességét $16\frac{4}{10}$ öltre, egész kiterjedését $688\frac{8}{10}$ □ öltre teszi, mindezt majdnem azon csodának látszó sagacitással (magyar szó nem fejezné ki) melylyel *Richárd* abbé fölkeresi a föld gyomrában rejlő forrásokat. Mert e romok még, egy két lyukasztást kivéve, mind a föld, s részben más épületek alatt vannak! — Ezután a titoknok olvasta a statistikai bizottmány jegyzőkönyvének egy pontját, s *Bottka* Tivadar akad. tag levelét, ki az ugynevezett *húnfejekről* (= Hunenköpfe) érdekes előadást ígér. — Majd az ülés összesre változván (t. i. midőn a tagok legtöbbje már eltávozott) a könyvkiadási ügyben mult héten beadott bizottsági javaslatot végig tárgyalta s elfogadta; azután a titoknok némely külföldi tagok leveleit, s az akadémia részére küldött cserékönyvek czimeit olvasta fel; mi megtörténvén, az összes ülés (mely a terembeli nagy hőség miatt akár össze-sülésnek is vala mondható) kilencz óraker eloszlott.

— *Igazítás.* A Kisfaludy-társaság legutóbbi üléséről szóló hivatalos jelentésben *Lichner* Pál tanár neve hibásan *Lichard* Pálnak volt nyomtatva. (Ugy vettük át a M. O.-ból.)

— Az írói segélyegylet titkáraul (jegyezzük meg a M. O. ellenében: *ideiglenes* titkáraul, de, méljük, majd *végleges*en is) *Gyulai* Pál választott. Nem sokára műbe veszi azon *Album* szerkesztését, mely az egyesület javára leszen kiadandó.

— *Lauchsz* Lőrincz, mint szerkesztő, s a sz. fehérvári tanárok, mint kiadók, előfizetést hirdetnek „Gymnasiumi hetilapra“ mely october 1-jén indul meg; ára 5 ft. egész, 2 ft. 30 kr. levén fél esztendőre. Ténát ismét egy szép reményű szaklap, mely a „Tanodai Lapok“ mellett épen nem fölösleges. Programja felvilágosult szellemben van írva, mint illik a tudomány férfiaihoz. Munkatársai jeles tanárok, tudósok a hazában, vallás-különbőség nélkül.

UJ KÖNYVEK *).

- KÖLTEMÉNY - FÜZÉR.** Irta *Eredics Ferencz.* (Pol-dini és Noséda, Pest.)
- VÖRÖSMARTY SZÓZATA GÖRÖGÜL** stb. *Télfé János* által. Második kiadás. Ára 40 kr. (Lampel, Pest.)
- A NYOMORULTAK.** Irta *Hugo Victor.* Francziából fordították: *Huszár Imre* és *Reviczky Szevér.* I, II. kötet. Fantine. Ára 3 ft. (Ráth, Pest.)
- Kilencz év **EGY SZÁMÜZÖTT ÉLETÉBŐL.** Szárazai és tengeri utazások nyugoton. Irta gróf *Wass Samu.* II. folyam. Ára 2 ft. (Ráth, Pest.)
- BETEKSÉG és FELÜDÜLÉS** stb. vagyis azon elvek, melyeket a **TÁTRA-FÜREDI** természeti gyógyintézetben képvisel a szerző. Irta báró *Leutsch Béla.* Ára 40 kr. (Ráth, Pest.)
- UNGVÁR TÖRTENETE,** a legrégebb időktől maig. Irta *Mészáros Károly,* Ungvár városa képviselőjének megbízásából. Ára 1 ft. (Ráth, Pest.)
- A VÁLTÓ és CSÖDÜGYEK** BÉN keletkezett főtörvényszéki határozatok gyűjteménye. Kiadja *Keresztszegi Lajos.* Harmadik kiadás. Ára 1 ft. 30 kr. (Ráth, Pest.)
- A TELEKKÖNYVI TÖRVÉNYEK MAGYARÁZATA** stb. Irta *Rényi Rezső* h. ügyvéd. Tulajdonos és kiadó *Nagy Miklós,* (Engel és Mandello, Pest.)
- A KELETI MARHAVÉSZ** terjedésének beoltás és az állatbiztosító egyletek általi gátlása. Irta *Magyar Ferencz,* okl. állatorvos. Ára 40 kr. (Emich, Pest.)
- ÜTI RAJZOK.** Irta *Zombori Gedő.* II-dik kötet. Ára 1 ft. (Stein, Kolozsvár.)
- A B C. Vezérfonal az IRVA OLVASÁS** tanítására. Irta *Gönczy Pál* tanár s akad. tag. Ára 30 kr. (Ráth, Pest.)
- GÖRÖG RÉGISÉGTAN.** (Antiquitas graeca, *ἀρχαιολογία* = olvasd: *ἀρχαιολογία*.) A tanuló ifjuság számára írta *Garda József.* Ára 50 kr. (Stein, Kolozsvár.)
- TÖRÖKORSZÁG FŐVÁROSA.** Irta b. *Horváth Miklós.* Ára 1 ft. (Engel és Mandello, Pest.)
- NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK.** Kiadja a magyar tudományos akadémia nyelvosztályának bizottsága. Szerkeszti *Hunfalvy Pál.* Első kötet. Első füzet. Ára 3 füzetnek 3 ft.; postán 3 ft. 30 kr. ujjban. (Eggenberger, Pest.)
- MAGYAR AKADÉMIAI ÉRTESÍTŐ.** A matematikai és természettudományi osztályok közlönye. II-ik kötet. III. szám. Szerkeszti *Györy Sándor.* (Eggenberger, Pest.)
- SZENT LÁSZLÓ KIRÁLY.** Történeti elbeszélés mindkét nembeli ifjuság számára. Irta *Remellay Gusztáv.* II-ik kötet. (Emich, Pest.)
- A NEMES FÉSZEK.** Turgeneff után fordította *G. (Lauffer és Stolp,* Pest.)
- SZEMLELETI ABC,** az irva-olvasó tanmód szerint, (36 képpel). Irta *Farkas Dezső* r. segédlelkész. Ára 40 kr. (Engel és Mandello, Pest.)

NYILT LEVELEZÉS.

Válics János urnak. A pártolói díjat 1862-re megkaptuk. A névjegyzékből kimaradás nem tudjuk, hogyan történt, de a dolog rendben van. Felszólítás minden példányhoz mellékeltetett.

TARTALOM.

Nyelv és nyelvészei. *Brassai.* — Harangvirágok. *Szász K.* — Kuleryo. *Fábián J.* — A férj. *Tóth E.* — Az örökség. *Vértesi Á.* — Székely népdalok — Vegyes. — Uj könyvek. — Nyilt levelezés.

Előfizetési felhívás.

A **Szépirodalmi Figyelő** első féléve, mely novemberrel kezdődött, *ápril végén lejárt.* Figyelmeztetjük erre tisztelt előfizetőinket.

Miután a novemberi előfizetésnél az a kellemetlenség jött közbe, hogy az év elején lapunk nem nagy számú példányban nyomtatván, későbbi előfizetőinket csak hiányosan elégithettük ki (különösen a 8 első szám egészen elfogyott): nehogy e csonka folyam továbbra is zavarólag hasson, a félévi folyamot ápril végén egészen berekesztők és május elejével a számokat újra kezdtük (1, 2, 3,) hogy így legalább a jelen félévi folyam teljes legyen.

Előfizetés május—októberi félévre . . . 5 ft.

Azon t. előfizetőink, kik a 8 első számot nem kapták, annak idejében méltóztassanak előfizetésüket októberig kiterjeszteni; hogy így legalább e második félévi folyamot teljes számban birhassák.

Heckenast Gusztáv

kiadó.

Arany János

szerkesztő.

Arany János, felelős szerkesztő és laptulajdonos.

Kiadó: Heckenast Gusztáv.